

DIEVTURU VĚSTNĚSIS

41

¹2022#1

LATVIJAS
DIEVTURU SADRAUDZE

Vāka grafiskais zīmējums no Latvijas Dievturu sadraudzes ¹1934. gada izdevuma *Labietis*.

Rekvizīti maksājumiem: Latvijas Dievturu sadraudze, Tēriņu iela 13, Rīga, LV-1004, Latvija.
Reģ. nr. 90000279525, Swedbank konts LV10HABA0551018486000, IBAN/SWIFT kods
HABALV22. Redakcija: dievturi@gmail.com (galvenais redaktors: Uģis Nastevičs)

Bank details for donations: Latvijas Dievturu sadraudze, Teriņu iela 13, Rīga, LV-1004, Latvia.
Reg. № 90000279525, Swedbank account LV10HABA0551018486000, IBAN/SWIFT code
HABALV22. Editorial board: dievturi@gmail.com (editor in chief: Uģis Nastevics)

© ¹2022 *Dievturu Vēstnesis*. Latvijas Dievturu sadraudze, Rīga. Visas tiesības aizsargātas.

Dainius Razauskas²³

ZEMES SVĒTUMA AVOTS

Nebraukšu — zinu — uz Svēto Zemi (man zeme visur ir svēta),
bet atmiņā vienmēr, līdz miršu, būs mājup-
ceļš baltiem bērziem un braslu.

Henriks Nagis (*Henrikas Nagys*)

1. Fiziskais svētuma avots. Zemes svētumu varētu meklēt vietas fiziskajās īpašībās. Piemēram, augstiene — zemiene, sausums — ūdens (purvs, ezers, avots) vai līdzīgās. Turklāt mūsdienu zinātne jau māca, ka ir arī neredzamas, cilvēkam tieši nesajūtamās fiziskās īpašības, piemēram, tādi vai citādi gāzu izdalījumi, izgarojumi un varbūt pat noslēpumains starojums, kuru varot noteikt ar īpašiem tam piemērotiem instrumentiem (piemēram, rīkstītēm) un tādējādi “pierādīt” vietai it kā piemītošu svētumu.

Tomēr arī vietas skaistums vai skaistuma neesamība nav vietas fiziska īpašība — tas ir cilvēka vērtējums. Arī krāsas nav vis fiziskās pasaules īpašība, bet gan uztveres īpatnība — tas, kā fiziskos dažāda garuma elektromagnētiskos viļņus uztver psihe, dvēsele. Tā, raug, kurkaņi krāsas redz pavisam citādi un dzīvo, patiesību sakot, gluži citādā pasaulē, kas mums šķīstu kā zinātniskās fantastikas ekranizācija. Tāpēc, lai arī kādas fiziskās “vibrācijas” plūstu no vienas vai citas zemes vietas, pašas par sevi tās nekādi neietekmētu šīs vietas svētumu un to nedz pastiprinātu, nedz vājinātu.

Svētums, tāpat kā skaistums, nav vietas fiziskā īpašība. Svētums ir vērtējums, ko tādu vai citādu iemeslu dēļ vietai piešķir cilvēks — pat tad, ja tam būtu arī labvēlīgi fiziskie apstākļi.

2. Mitoloģiskais svētuma avots. Ja cilvēks apgalvo, ka vieta ir svēta, viņam parasti ir, ko par to pastāstīt. Šādu stāstījumu arī varētu uzskatīt par svētumu iedibinošu — svētuma avotu.

²³ Dainius Razauskas (*Dainius Razauskas*) — mitologs, reliģiju pētnieks, rakstnieks, tulko-tājs, humanitāro zinātņu doktors; Baltu Krivulē lasīto referātu *Žemės šventumo šaltinis* no lietuviešu valodas tulkojusi Linda Lemhena. Skat.: <https://alkas.lt/2021/12/31/d-razauskas-zemes-sventumo-saltinis/>

Ne velti arheologs, profesors Vikints Vaitkevičus (*Vykintas Vaitkevičius*) savās grāmatās par Lietuvas senajām svētvietām iekļauj ne tikai fiziogēogrāfiskās kartes un objekta fiziskos aprakstus (piemēram: kalns, tik un tik augsts, tik un tik garš, stāvām/lēzenām nogāzēm; upe, tekoša tādā un tādā virzienā, met cilpu, ar krācēm, sliekšņiem vai bez tiem; tāds un tāds ezers; avots; akmens vai tml.). Šādi apraksti vien veidotu tikai ģeogrāfisku ziņu krājumu — neko vairāk. Būtiski ir, raug, kas: V. Vaitkevičs sniedz par vietu *nostāstus, stāstījums* — gan tos, ko uzgājis vēstures avotos un folkloras krājumos, gan tos, ko pats pierakstījis no vietējiem ļaudīm. Tieši šie stāstījumi iedibina un pamato vietas svētumu: tur bijusi baznīca un iegrimusi (tātad, iespējams, bijusi senā svētnīca); tur laumas sutartīni dziedājušas, bet tur Pērkons iespēris un akmeni pāršķēlis; tur vei, velns bēdzis, pēdu iespiedis u.tml.

Protams, ar vietām ir saistīti arī personiski notikumi: raug, tur mani pazemoja, piekāva, tāpēc tā vieta man joprojām šķiet baiga, nepatīkama; bet, raug, šeit mani pirmoreiz noskūpstīja mīlotā meitene, tāpēc šī vieta man joprojām ir mīla un dārga, jo atgādina par izjusto laimi... Arī šādi personiski stāsti spēcīgi iekrāso ik cilvēka pasauli, tomēr svētumam ar to nepietiek. Svētumam nepietiek arī ar mājas siltumu, ilgām pēc dzimtenes, tēvzemes milestību, stāstījumiem par tēvutēvu varonīgajiem veikumiem un viņu apdzīvotajām zemēm. Centieni savu cilvēcisko sentimentu padarīt par svētuma avotu — tātad iesvētīt zemi pašam ar sevi — ir vien drudžaina patmīlība, kas svētuma vietā dod vien lētuma piegaršu. Īstam svētumam ir vajadzīgs cits — kaut kas vairāk — stāsts par brīnumainu, “pārdabisku”, ārpus ierastās pasaules kārtības esošu, par to pārāku notikumu, kas savukārt šo kārtību balsta un uztur. Šādi stāstījumi jau ir mitoloģijas piederīgi, un tieši mitoloģija ir tā, kas pamato un uztur gan sabiedrības, gan visas kultūras pasaules ainu un dzīvesveidu.

Tomēr mitoloģiju ir daudz, un tās ir dažādas, tādēļ arī to iedibinātais svētums var atšķirties. Spilgtākais un sāpīgākais piemērs

Lietuvā ir kristietības mitoloģija. Tai svēts ir tikai viens salīdzinoši neliels ģeogrāfisks zemes pleķītis, tās vienīgā “Svētā Zeme”, līdz ar to visa pārējā pasaules zeme pēc definīcijas nav svēta. Protams, atsevišķas vietas var būt iesvētītas, bet arī to iesvētīšana var notikt vienā vienīgā veidā — uzbūvējot zīmi, kas atgādina tai vienīgajā “Svētajā Zemē” norisinājušos mītisku notikumu. Tā var būt baznīca, kapela, krusts, Marijas, kāda cita kristiešu “svētā” elks vai vēl kaut kas — galvenais, lai šī svētuma zīme uzmanību pārvirzītu no *šeit* uz *tur* — no šīs zemes uz to vienu vienīgo “Svēto Zemi”. Līdzīgi rīkojas arī dažas citas reliģijas: tās jau pēc sākotnējiem priekšstatiem, pēc definīcijas neatzīst nekādu citu stāstu un nekādu citu svētumu — vien savējo —, tāpēc pat mājienu par jebkāda citu svētuma esamību visos iespējamajos veidos noliedz un iznīcina. Tā nu sanāk, ka visiem citiem to izdarītā “iesvētīšana” patiesībā nozīmē noniecināšanu, pāridarījumu, pazemojumu. Paraugoties dziļāk, arī tā ir slimīga patmīlība, kas svētumu padarījusi par līdzekli sava seklā mērķa sasniegšanai — uzpūsties un plesties, līdz kamēr ar sevi pārmāks visu uz Zemes esošo.

Kā redzam, arī šai gadījumā pašai Zemei nav pat ne iespējas savu svētumu atklāt: tā ir padarīta par dažādu stāstu, dažādu mitoloģiju cīņas laukumu, savtīgu ideoloģiju karalauku, kurā garīgi tiek izpostīta ne mazāk kā tad, ja tās augumu postītu lielgabali, bumbas un raķetes.

3. Garīgais svētuma avots. Garīguma būtiskā īpašība un pazīme: no ārienes tas vēršas iekšienē, atgriežas un arī apziņu pārved iekšienē — mājās. Ārējās pasaules parādības garīgums uztver un izmanto kā līdzekļus iekšējās pasaules iepazīšanai un identificēšanai — kā iekšējo parādību zīmes, metaforas un simbolus. Tādējādi visa ārējā pasaule top par iekšējās pasaules Lielo Zīmi. Fiziskajās debesīs esošā ārējās pasaules saule atgādina par iekšējās pasaules augstāko spīdekli — garīgās gaismas avotu, kuru dēvējam par Dievu. Ārējās pasaules zemei, uz kuras mēs, ar kājām balstījušies, stāvam, atbilst visa mūsu jutekļu pieredze, kas veido viendabīgas pasaules iespaidu – mūsu redzamo *pasauli* — *esošu zem saules*, kura no augstumiem tajā noraugās.

Mitoloģijā Dievs var nolaisties no debesīm un mīlēties ar Zemi (kā antīkais Zevs ar Semeli), un viņiem var piedzimt Dieva dēls (kā Dionīss) u.tml. Mitoloģija, kaut arī būtībā runā par iekšējām norisēm un parādībām, visu stāsta tā, it kā tas būtu noticis šai pašā ārējā pasaulē. Tāpēc dažs apjūk un nomaldās – mītiskos notikumus sajauc ar vēsturiskajiem, līdz beigu beigās pavisam apmaldās, aizsapņojas.

Taču garīgums ir kā atmošanās no sapņiem: sapņos daudzas lietas skatām kā ārējas, mūs it kā no ārpuses apņemošas, bet atmostoties apjēdzam, ka patiesībā viss ir norisinājies mūsos — mūsu iekšējā pasaulē. Un tad sākam skaidrot notikušā nozīmi. Kas sapņojot bija pieredze un pārdzīvojumi, atmostoties pārtop par atskārsmēm un atklājumiem. Tāpat arī, mostoties no sava “dzīves sapņa”, dvēselē pamazām atstāst, izgaismojas diena, līdz beidzot uzlec, atmirdz Saule – no visāda veida miglas iznirusi, virs visiem mākoņiem pacēlusies augstākā Apziņa, pati apzinātības Sākotne. Kamēr tā nenotiek, mēs tiklab Sauli kā Zemi redzam vien caur savu sapņu miglu.

Gluži kā iepretī esošā projektora gaisma uz kinoekrāna matērijas ataino jebkurus tās priekšā slidošos tēlus un ainas vai Saule — mākoņu ēnas. Tāpēc arī zeme, uz kuras dzīvojam, ir mūsu dvēseļu atspulgs, mūsu dvēselēs tinamo “filmu” atspīdums. Un, ja mūsu dvēseles “filmas” ir tumšas kā melni mākoņi, kas apmākušies aizsedz iekšējo Sauli, tā vairs nespēj izspīdēt caur šiem mākoņiem un vairs neapgaismo mūsu pasauli. Tad zeme iegrimst tumsā, dažkārt pat tik dziļā tumsībā, ka iegūst elles pazīmes. Bet, kad dvēseles Gaismu aizēnojošie mākoņi jel mazliet izklist vai Pērkons neiztur un pārplēš tos ar saviem zibeņiem, uz mirkli atsegdams viņas puses nebeidzamo Spozmi, tā gaisma apmirdz arī mūsu zemi.

Pasauli mēs redzam tādu, kādi esam paši. Ja par dvēseles valdnieku ir uzmeties vēders, acu priekšā redzam tinamies tā “filmu”. Tad arī zemi redzam caur vēdera “brillēm”, vēdera acīm — kā laupījumu, kas jāapēd, jāpatērē, jāpiesavinās un jāiegūst, jāapgūst — kā peļņas avotu un līdzekli, kā kustamo vai nekustamo īpašumu — tā vai citādi

“mums piederošas” zemes platības. Savukārt, ja dvēselē piepeši acis atver sirds, arī zemi ieraugām ar sirdi — kā neizsakāmi daiļu karaļvalsti, kuru mēs tik nežēlīgi piedraņķējam! Kā pasaku karaļmeitu, nogāztu dubļos, izvarotu un saspārdītu. Sirds “filma” ir skaudra un sāpīga, bet vienlaikus arī iedvesmojoša un varonīga, jo ceļ cīņā.

Ar vēderu zemi redz visi — arī dzīvnieki, ieņemot ganības vai me-dību teritoriju. Ar sirdi gan zemi ierauga ne katrs, un tas notiek retāk, kaut gan vairākumam šī pieredze ir pazīstama. It kā pati dvēsele būtu no vēdera pacēlusies sirdī. Un, ja tā turpina augt, agri vai vēlū sasniedz galvu. Sasniegusi galvu, dvēsele lietas ierauga jau kā zīmes un pasauli saprot kā to iespējamo nozīmju audumu — zeme tai atveras gluži kā grāmata zinātkāram lasītājam. Tā jau ir zinātnieka, pētnieka un domātāja “acs”.

Bet arī tas vēl nav viss. Dažkārt dvēsele, karstas sirds dzīta un rosināta, arī galvā vairs neietilpst — atsprāgst kā pumpurs, atveras no augstumiem plūstošai Gudrībai, un to apspīd gara gaisma. Tieši tad arī zeme atmirdz svētumā. Visa un visāda — bez jēlkādiem nosacījumiem. Kā pret Sauli pacelts, Gaismas caurstrāvots zīd papīrs vai dia-pozitīva attēls.

Līdzīgi, mostoties no sapņa, var pēkšņi ataut apjēga, ka sapnis — viss un jebkāds — jau no paša sākuma bijis sapņojošā apziņā, caur un caur apziņas caurstrāvots, no apziņas tēliem noausts. Un, kad nāk šāda apjēga — kad saproti, ka tevi sapņojošā augstākā Apziņa no iekšienes un, no otras puses, tevi apņemošie tās tēli no ārpusē nav divas atsevišķas parādības —, tad arī Dievs nonāk uz Zemes, lai savienotos ar to mīlestībā, un nav vairs divi atsevišķi. It kā debesis būtu nokāpušas uz zemes vai visa zeme “uzņemta debesīs”.

Bet pats “redzoklis”, ar kuru dvēsele tā ieraudzījusi, ir Dieva dēls — Svētās Zemes no debesu Tēva dzemdināts.

Varbūt tiešām tā redzējis tas, kurš teicis: “Kad jūs divus pārveidojat par vienu un kad jūs iekšējo pārveidojat par ārējo, un ārējo kā iekšējo, un augšējo kā apakšējo [...] tad jūs ieiesit Valstībā.” (Toma

Evaņģēlijs, 22). Jo “Valstība ir tevī un ārpus tevis. Kad jūs iepazīsiet sevi, tad jūs tiksiet pazīti un tad jūs sapratīsiet, ka esat dzīvā Tēva bērni.” (Toma Evaņģēlijs, 3). “Tā nenāk, kad to gaida. Netiks teikts “Skaties, te!” vai “Skaties, tur!”. Tiešām — Tēva Valstība plešas pāri zemei, un cilvēki to neredz.” (Toma Evaņģēlijs, 113).

Pērkon — Dievs, atver jel uz brīdi mūsu svina smagos sapņu plakstus, lai mēs ieraudzītu nekādu tumšu, muļķīgu un ļaunu domu no Tevis neaizēnotu Svēto Zemi!

Bišu Andris

MŪŽĪGĀS UGUNIS MISTĒRIJA SVĒTES SVĒTNĪCĀ

12021. gada nogalē draudzes *feisbuka* lapā parādījās ziņa, ka pērnā svētuguns vada pēdējos brīžus. To pārpublicēja Linda Lemhena. Viņas lapā sacēlās sašutuma vētra. Kā tad tā, vistumšākajā laikā, kad gaismu vajag, izdegs svētā uguns? Leiši tā nedarot, bet savas ugunis spēcinošā vasarā, pievienodami tām citas liesmas. **Senču gudrība māca: tēva mājas garoza gardāka nekā svešas mājas cepetis.**

Dievturība balstās Saules teiksmā un, atšķirībā no leišiem, Meteņus, Lieldienas un pārējos gadskārtas svētkus nepieskaņo baznīcas kalendāram, bet atzīmē saskaņā ar Saules virzību debesīs. Mēs zinām, ka Saules meita ik gadu Ziemassvētkos mirst — par mītoloģiskām būtnēm gan pareizāk ir teikt — noiet Zemzemē. Līdz ar viņu iet bojā Pasaules Koks, kura atliekas svinīgi dedzinām bluķa vakarā. Iesaistoties lielajā Dievišķajā mistērijā, cilvēki iet rotaļās un dejo ar nāvi un maskotajiem Viņas Saules tēliem, **jo senču gudrība māca: prieks ir vislabākais ārsts!**

Sadegot Ziemassvētku bluķim, tā pelnos ierāvās arī Svētes svētnīcas mūžīgā uguns. Bet viss iepriekš uzskaitītais ir tikai Fēniksa nāve: uzņēmusi Viņsaules spēku Saules meita atkal celsies augšā — arī sēklai